

SZEMLE

A SVÉD ISKOLARENDSZER ÉS A FÖLDRAJZTANÍTÁS

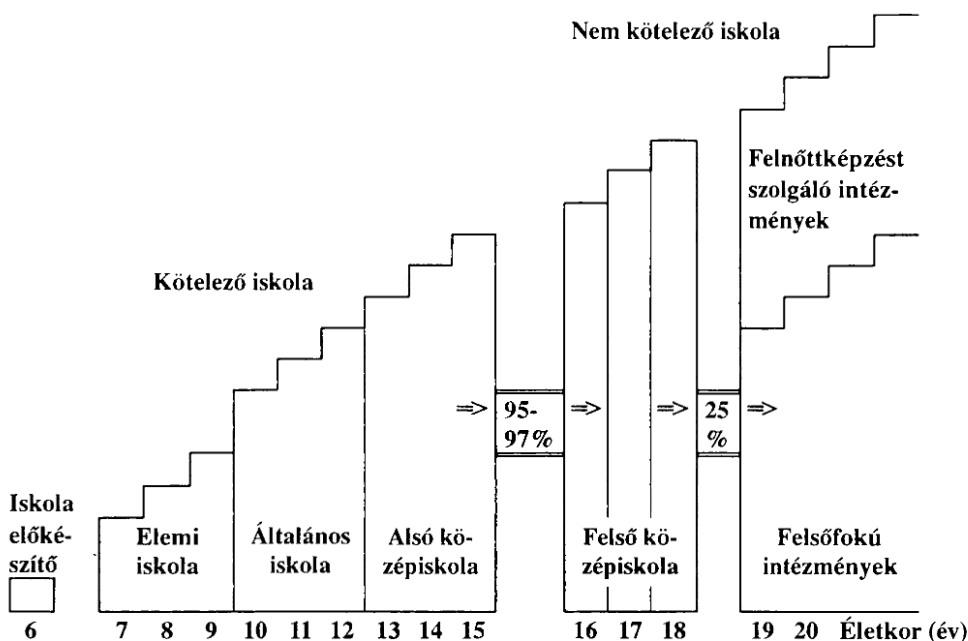
DR. KISS ÉVA

Az utóbbi években többször vendége voltam a göteborgi Hjalibo alsó középiskolának, amelyen kívül még a város néhány más iskoláját is felkerestem. A svéd iskolarendszer különböző típusaiban szerzett tapasztalatok és az iskolavezetőkkel, gyakorló pedagógusokkal folytatott megbeszélések, valamint a rendelkezésre álló írásos források együttesen teszik lehetővé a fejlett, jóléti társadalom oktatási rendszerének és a megújítását célzó törekvések fontosabb vonásainak a bemutatását. Ezt egyrészt azért tartom szükségesnek, mert a hazai oktatási reformok során gyakran hivatkozunk külföldi példákra,

noha ezekről felszínesek az információink. Másrészt, mert a napjainkban megújuló magyar oktatás, illetve földrajztanítás számára is szolgálhat megfontolandó javaslatokkal, esetleg követendő példákkal.

A kötelező oktatás jellemzői

A svéd iskolarendszer lényegében két fő részre tagolódik. Az egyik a kötelező oktatás intézményeit foglalja magába, a másik pedig a szabadon választható felső középiskolákat és felsőfokú tanintézeteket (1. ábra).

1. ábra. A jelenlegi svéd iskolarendszer

Az észak-európai országban a gyerekek hét-éves korban kezdik az iskolát, de újabban már engedélyezhetik hatéves korban is, ha a szülők megfelelő előképzést biztosítottak a gyermeküknek. A korábbiakhoz képest a szülők maguk dönthetnek arról is, hogy melyik iskolába íratják be a gyermekeiket, ami azért lényeges, mert az új, a tanulói létszámtól függő finanszírozás versenyhelyzetet teremt az iskolák között.

Az iskola megkezdése előtt a gyerekek többsége egyéves iskolaelőkészítőn vesz részt, ami napi 3–4 órás elfoglaltságot jelent és rendszerint valamelyik iskolában kerül lebonyolításra. Természetesen itt is lehetőség van a 3–5 éves korú gyerekeknek a mi óvodánkhoz hasonló intézményben való elhelyezésére, azonban sem az iskolaelőkészítő, sem az óvoda nem kötelező, s egymástól függetlenül is igénybevehető. Amíg ezeknek a felügyeletét az önkormányzatok egészségügyi és közjóléti bizottságai látják el, addig a kötelező iskolákét az oktatási bizottságok.

A mindenki számára kötelező oktatás kilenc évig (7-től 16 éves korig) tart, és három egyenlő éves periódusra tagolódik. A 7–9. év közötti fázis az elemi iskolai, a 10–12. év közötti az általános iskolai és a 13–15. év közötti az alsó középiskolai szint, amelyeket másképpen junior, középső és senior szakasznak vagy alsó-, közép- és felsőtagozatnak is szoktak nevezni. Az idetartozó iskolák túlnyomó hányadát az önkormányzatok működtetik és díjtalanok. Bár a kötelező oktatási rendszeren belül működnek magániskolák is, számuk nem jelentős, hiszen a szülők zöme az ingyenes oktatást részesíti előnyben, mivel nem kell fizetni a tankönyvekért és a különféle taneszközökért, az iskolai étkezésért és az egészségügyi ellátásért, valamint az iskolába szállításért, ami a távol lakó gyermekek szempontjából előnyös.

A kötelező oktatás intézményeiben a tanulók olyan alapvető ismereteket sajátítanak el, amelyek nélkülözhetetlenek az alpműveltséghez és a felső középiskolában való továbbtanuláshoz. Ez idő alatt minden gyerek ugyanazon tantárgyakat tanulja az ország egészében. Szerény mértékű specializációra csak a 7–9. évfolyamokon van lehetőség, ezáltal is elősegítve a diákok felkészülését a felső középiskolai tanulásra.

A tanév két félévre tagolódik, amelyek közül az első augusztus 20. körül kezdődik és december 20. táján fejeződik be, a második január

elejétől június elejéig tart. A kötelező oktatás egyes lépcsőfokai között a tanulók életkori sajátosságaitól függően különbségek vannak az óraszámokban, az órák és a szünetek hosszában, a tanulók iskolában töltött idejében, a tantárgyakban stb. A tanítási órák száma az 1–3. évfolyamokon 20 és 30 óra között változik, míg a 4–9. évfolyamokon 33–35 óra között. Ez azt jelenti, hogy átlag 4–7 óra jut egy napra, a 7–9. évfolyamokon akár délután 3 óráig is elhúzódhat az oktatás. Az elemi és az általános iskolákban az órák többnyire 40 percesek, de az alsó középiskolában ennél több (60 perc) és kevesebb (25 perc) is lehet. A szünetek hossza osztályonként és évfolyamonként is változó, a leggyakrabban 10–20 perc, ezért a csendetés nem szokás. A leghosszabb az egyórás ebédszünet, amire a nálunk megszokottnál hamarabb, már délelőtt 11 órától sor kerül. A hideg ételek (sajtok, felvágottak) és a 2–3 féle meleg étel (hal- és/vagy húsfélék, valamint köret) mellett sokféle salátából is válogathatnak a diákok, S mivel önmagukat szolgálják ki, így a mennyiségre se lehet panaszuk.

Az osztályok létszámában számottevő szélességek tapasztalhatók. Láttam olyan elemi iskolát egy kis szigeten, ahol az 1–3. évfolyam tanulói együttesen voltak 17-en, míg az általános iskolai szint egyik osztályában 24-en tanulták egyszerre a matematikát. Az alsó középiskolában 13 fő volt jelen a történelem- és 19 fő a vallásórán. Német- és angolórán a tanároknak több mint 20 gyerekkel kellett egyidejűleg foglalkozniuk, ami mind a nyelvtanítás, mind a nyelvtanulás szempontjából kedvezőtlen. Egyébként az első idegen nyelv (ami legtöbbször az angol) tanítására, a 4. évfolyamtól kerül sor, habár a reformok következtében már az első évfolyamtól megkezdhető. A második idegen nyelv (német, francia) tanulását a 7–9. évfolyamokon indítják be.

A kötelező oktatás mindhárom fázisában a tanítás középpontjában az anyanyelvi és a tematikai ismeretek átadása áll. Ez megnyilvánul magas óraszámokban is. Ezeken kívül még a „tájékozódástan” tantárgy óraszama tetemes, amely több, a természettel és a társadalommal kapcsolatos tantárgyat foglal magába (*1. táblázat*).

A különböző iskolákban tett óralátogatások egyöntetűen arról győztek meg, hogy a követelményszint többnyire alacsony. A gyerekek tudása jobbára felszínes, szinte csak arra korlátozódik, amit az órákon megjegyeznek. Össze-

függésbe hozható ez azzal is, hogy Svédországban a tanári elvárások is szerényebbek, kevesebb elméleti, tényleges tárgyi tudást követelnek a gyermekektől. Különösen igaz ez a göteborgi Hjalbo iskolai alkörzet iskoláira, amelyek osztályaiban igen magas (20–50%) a külföldről bevándoroltak vagy a menekültként odaérkezettek gyerekeinek a száma. Ezt azért kell kiemelni, mert mindez bizonyos fokig speciális feltételeket támaszt az iskolákkal, tanárokkal szemben, hiszen a gyerekek zöme különféle szociális és társadalmi problémákkal küszködik. Ezzel magyarázható például, hogy az itteni iskolákban nagy hangsúlyt helyeznek az olvasás mindennapos gyakorlására, ami a tananyag elsajátításának egyik módszere vagy arra, hogy annyi anyanyelvet tanítsanak, ahányféle országból származnak a tanulók, hozzájárulva ezáltal az „idegenek” kultúrájának ápolásához.

Amíg évközben a sok kicsi számonkérés jellemző, rendszerint heti egy alkalommal írásban vagy szóban, addig a tanév végén egy vizsga jellegű beszámolás van minden tárgyból. Az értékeléshez szintén öt jegy áll rendelkezésre. Azok a tanulók, akik valamilyen ok miatt nem teljesítik a minimumkövetelményeket, nem megbuknak és évet ismételnék, hanem tovább engedik őket a felsőbb évfolyamba, ám ott egy gyengébb csoportba kerülnek. Így fordulhat elő az, hogy az azonos évfolyamhoz tartozó osztályok diákjai vegyesen vesznek részt az egyes tárgyakon belül kialakított szintek óráin. A reformok között újabban egyre határozottabb törekvésként szerepel az, hogy az elérendő célokat és a követelményeket sokkal pontosabban kell definiálni, hogy a diákokat sűrűbben kell szóban ellenőrizni és hogy a szülők nagyobb mértékben szólhassanak bele a tananyagba.

Általánosságban elmondható, mindegyik iskolaféleségről, hogy a diákok órai viselkedése, magatartása nagyfokú szabadságot, lazaságot, felszabadultságot tükrözött. A tanulók akármikor felállhattak, kimehettek. Sem a késésért, sem a hiányos felszerelésért nem járt semmiféle büntetés. A fegyelmezés kevésbé volt jellemző, habár néha szükséges lett volna.

Bár valamennyi iskolatípusban koedukáltak az osztályok, újabban egyre több szó esik arról, hogy ismét be kellene vezetni a nemek elkülönített tanítását. Egyes szakemberek ugyanis úgy vélik, a lányok nem kapnak elegendő lehetőséget arra, hogy megmutassák sajátos gondolkodási módjukat, más fajta szemléletüket,

és hozzáállásukat a tantárgyokhoz, mivel a fiúk kedvezőtlenebb magatartásuk miatt a tanárok figyelmének nagyobb részét lekötik.

1. táblázat
Tantárgyak és óraszámok a kötelező oktatási intézményekben Svédországban

Elemi iskola (1–3. évfolyam)	
Tantárgy	Óraszám
Angol nyelv	2
Testnevelés	6
Matematika	13
Ének-zene	4
Tájékozódástan	18
Gyakorlati foglalkozás	2
Svéd nyelv	29
Összesen	74*
Általános iskola (4–6. évfolyam)	
Tantárgy	Óraszám
Rajz	6
Angol nyelv	10
Háztartási ismeretek	1
Testnevelés	9
Matematika	15
Ének-zene	5
Tájékozódástan	21
- társadalomszervezés	15
- természetszervezés	6
Gyakorlati foglalkozás	9
Svéd nyelv	26
Összesen	102*
Alsó középiskola (7–9. évfolyam)	
Tantárgy	Óraszám
Család- és gyermekismeret	1
Rajz	5
Angol nyelv	9
Háztartási ismeretek	4
Testnevelés	9
Matematika	12
Ének-zene	2
Tájékozódástan	32
- társadalomszervezés	17
- természetszervezés	15
Gyakorlati foglalkozás	5
Svéd nyelv	12
Alternatív tantárgy	14
Összesen	105*

* Az egyes évfolyamok heti óraszámát megkapjuk, ha az összes óraszámot elosztjuk hárommal.

A tanárok szabadon döntenek arról, hogy milyen tankönyvből, milyen segédeszközökkel tanítanak, amelyekből viszont rendkívül gazdag a választék. A tanítás módszertana (önálló munka, csoportmunka, térképolvasás, ábra-, képelemzés stb.) is sok rokon vonást mutat a hazaival. Amiben leginkább különbözik: Svédországban jóval fontosabb szerepet tulajdonítanak a tanulók képesség szerinti tanításának,

differenciált órai foglalkoztatásának. Az alsóbb osztályokban sok játékos formulát is alkalmaznak az ismeretek átadásához.

A kötelező oktatási intézményekben az 1–6. évfolyamon három és fél éves főiskolai diplomával, a 4–6. évfolyamokon pedig – csakúgy, mint a felső középiskolákban – a szakpártól függően négy és fél vagy öt éves egyetemi végzettséggel lehet tanítani. Az előbbi szinteken tanítóknak a kötelező heti óraszámja 26 óra, az utóbbiaknak 24 óra, amiben már minden iskolai elfoglaltság benne van. A felső középiskolai tanároknak kell a legkevesebb időt eltölteni az iskolákban, mindössze heti 21 órát.

A felső középiskolai oktatás

A kötelező oktatási intézmények befejezése után a diákok 95–97%-a tanul tovább a felső középiskolákban, amelyekről azért is érdemes néhány szót szólni, mert az oktatási reformok elsődlegesen erre a szakaszra koncentráltak.

A felső középiskolák alapvetően kettős feladatot látnak el: szakképzettséget adnak és/vagy felkészítenek a felsőfokú intézményben való továbbtanulásra. Az előző évtizedekben a 2, 3 vagy 4 éves felső középiskolák mintegy 25 irányba szakosodtak, s közel 500-féle különböző hosszúságú szakképzési programot ajánlottak. Ezzel szemben 1994. július elsejétől a felső középiskolák mindegyike három éves lett és jelenleg csak 16-féle szakirányt kínálnak, amelyek közül 14 szakképzést, kettő pedig elméleti képzést nyújt. Az előbbiekhöz olyan nemzeti programok sorolhatók, mint például a közlekedéstechnológia, ipar, szálloda és vendéglátás, elektromosság, média, mezőgazdaság, egészségügy stb., míg az utóbbiakhoz a természettudományi és a társadalomtudományi program. A fő irányvonalakon belül további szakok (alprogramok) különíthetők el. Például az építőipari program magába foglalja az építőipari fém munkás, a kőműves és a festő-mázoló képzési programját is. A társadalomtudományi programon belül a közgazdaságtan, a bölcsészettudomány és a szűkebb értelemben vett társadalomtudományok irányába lehet szakosodni.

Ezen új rendszer kialakításának legfőbb célja az volt, hogy egyrészt minél jobban alkalmazkodjon a felgyorsuló változásokhoz, másrészt olyan iskolatípust hozzon létre, amely

biztosítja a folytonos változtatás lehetőségét, azaz a tanuló akármikor az érdeklődésének megfelelően módosíthassa a tanulmányai irányát.

A felső középiskolákban alaptárgyakat (pl. svéd nyelv és irodalom, matematika, állampolgári ismeretek, művészetek, sport, vallás, angol nyelv stb.) és szaktárgyakat (amelyek az egyes programok sajátosságát adják) egyaránt tanítanak. Az első évfolyamon minden diák azonos tantárgyakat tanul, majd a második és a harmadik évfolyamokon szakosodnak. A tanév kb. 40, öt munkanapos hétből áll, s a minimális tanulásra fordított idő a három év alatt a szakmát adó programnál 2400 óra, a továbbtanulásra orientáltnál 2180 óra. Így a heti óraszám 38, illetve 35 óra, amelyeknek az időtartama 60 perc, kivéve a testnevelését, mert az egy alkalommal 80 percig tart. A szakképzésben résztvevők számára előírás, hogy a képzési idő 15%-át (kb. 15 hét) „valódi” munkahelyen töltsék azért, hogy minél jobban megismerjék a gyakorlatban is az adott szakmát.

A göteborgi felső középiskolák közül az angeredi és a lindholmeni gimnáziumban jártam. A képzés színvonaláról sok mindent elárult az például, hogy az előbbiben az autószerelőnek tanulók a legújabb Volvo típusokat szerelték. Az utóbbi pedig úgy működött, mint egy vállalat, ugyanis boltját, péküzemét, éttermét, kávézóját, bankett- és konferencia termét a különféle szakmákat (cukrász, hentes, felszolgáló, pék stb.) elsajátító diákok üzemeltették. Szolgáltatásaikat a városi lakosság is szívesen igénybe veszi olcsóbb árai miatt köszönhetően.

A felső középiskolákban érettségi vizsga nincs, mert úgy vélik, hogy a három éves teljesítmény alapján pontosabban megítélhetők a gyerekek, mint egyetlen vizsga alkalmával. Elvileg bármelyik hároméves program befejezése után lehetőség van arra, hogy a tanulmányokat felsőfokú tanintézetben folytassák a végzősök, hiszen mindegyik megadja a szükséges alapismereteket, azonban néhány egyetemre mégis csak akkor célszerű jelentkezni a speciális felvételi miatt, ha elméleti szakra járt az illető. A felső középiskolát elvégzőknek kb. egynegyede tanul tovább főiskolákon és egyetemeken, míg a többség belép a munkaerőpiacra, s megpróbál elhelyezkedni. A későbbiekben a felnőttoktatás keretében mindenkinek lehetősége van további tanulmányok folytatására.

A földrajztanítás a kötelező oktatás keretében

A kötelező oktatási intézményekben a földrajz tantárgy önmagában nem létezik a tantárgyak sorában, hanem a tájékozódástan c. tantárgyblokkban foglal helyet. Ez az elemi szinten még egymaga tartalmazza a különböző (pl. biológiai, technikai, földrajzi, társadalmi) ismereteket, majd az általános iskolai (4–6. évfolyam) és az alsó középiskolai (7–9. évfolyam) szinten már két fő ágra osztozik. Az egyik a társadalomszervezés, a másik a természetismeret tantárgycsoport. Az előbbihez sorolható a földrajz, a történelem, a vallás és a társadalmi ismeretek, az utóbbihoz a biológia, a fizika, a kémia és a technika.

A tanár nagyfokú szabadsággal rendelkezik a tekintetben, hogy a tanév során mikor melyik tantárgyat tanítja az azonos blokkba tartozó tárgyak közül. Általában az a gyakoribb, hogy az első félévben a történelmet és a földrajzot tanítja párhuzamosan, míg a második félévben a vallást és a társadalmi ismerteket. Ám az is előfordulhat, hogy a négy tantárgyat két havonta felváltva oktatják, vagyis két hónapon át csak történelmet, azután két hónapig csak földrajzot és így tovább. A pedagógus határozhatja meg azt is, hogy miből és mit tanít, hogy melyik tantárgyra mennyi időt szán, amit az ő és a gyerekek érdeklődése, illetve az utóbbiak képessége is befolyásolhat. Mindezekből adódóan nagyon nehéz meghatározni, hogy a tantárgyblokkra jutó összes óraszámából ténylegesen milyen mértékben részesednek az egyes alkotók (*1. táblázat*).

Az 1–3. évfolyam 18 tájékozódástan-órájából átlagosan 6 óra jut egy-egy évfolyamra, amiből az következik, hogy egy tantárgyra durván hetente 1,0–1,25 óra (60–75 perc). A 4–6. évfolyamon 1,25 óra (75 perc), a 7–9. évfolyamon pedig 1,4 óra (85 perc) fordítható az egyes tantárgyakra. Ezek alapján a földrajzra az első osztálytól a kilencedik osztályig kb. két tanóra, 2x40 perc jut a svéd iskolarendszerben, ha a pedagógus egyenletesen osztja el a tanítási órákat a blokk tárgyai között.

A földrajztanításhoz a tankönyvek és a különböző segédanyagok óriási választékából válogathatnak a tanárok. A diákok felszerelése hasonló a nálunk megszokotthoz, tankönyvből, füzetből és atlaszból tevődik össze. Az alsóbb (1–6.) évfolyamok tankönyvei biológiai, földrajzi és társadalmi ismereteket egyaránt hor-

doznak. Így lehetséges az, hogy a 6. osztályos tankönyvben például a Japán földrajzát tárgyaló 86–89. oldal után a szem felépítése következik a 90. oldalon. Kifejezetten földrajzi ismereteket közvetítő tankönyvek csak a hetedik évfolyamtól vannak, vagyis itt találkozunk először „igazi” földrajztankönyvvel. Ezek gazdagon illusztráltak, rengeteg színes képet, színes tematikus ábrát tartalmaznak. Alátámasztására mindössze egyetlen példa. A 7. évfolyam 130 oldalas földrajztankönyvében 215 darab színes ábra, kép található. A felsőbb évfolyamokon a füzetekbe való jegyzetelést gyakran helyettesítik vagy kiegészítik a tanárok által készített – a tanulást lényegesen megkönnyítő – különféle óravázlatok, amelyeket rendszerint összefűzhető lapokra sokszorosítanak. A térképészeti tudnivalók megalapozását számottevően elősegíti az 1–3. évfolyam számára készült „Titokzatos térképek” c. tankönyv, amelyből megtanulhatnak tájékozódni a térképen, megismerhetik a térképjeleket, a domborzatábrázolást, a szintvonalakat és az iránytű használatát. Ezenkívül főleg az alsóbb évfolyamok számára van még egy 80x40 cm-es atlasz, amiben először a szűkebb környezet (lakóhely), azután a szülőföld és a szomszédos országok, majd Európa és végül a távoli kontinensek természeti adottságait, növény- és állatvilágát ismertető térképeket helyezték el. A 7–9. évfolyamokon az atlasz használata azért szorult háttérbe, mert a tankönyvek sok olyan ábrát tartalmaznak nagyon jó minőségben, amelyek nálunk csak az atlaszokban szerepelhetnek.

A földrajztanítás módszertanában meghatározó szerepet kap a szemléltető eszközöknek (kép, ábra, film stb.) az alkalmazása. Az alsóbb évfolyamokon gyakori még ezen felül a tanulmányi séta és a „kirakós játékoknak” az igénybevétele. Nagyon ötletesnek tartottam, hogy a fából kifaragott meggyékből Svédország rakható össze vagy Európa országaiból a kontinens. Szintén az elemi iskolában figyelhettem meg, hogy egy nagy tekerics papírt lebontva időarányosan a földtörténeti korok tűntek fel rajta, amelyeken azután el lehetett helyezni az egyes időszakokban élt növények és állatok mását.

A svéd földrajzórák száma különbözők számottevően a hazaitól, azonban a tartalmuk annál inkább, ugyanis jóval nagyobb hangsúlyt helyeznek a haza és a szomszédos országok megismerésére és sokkal kevesebbet a távoli tájakéra. A földrajztanítás másik sajátossága, hogy a természet- és a társadalom-, illetve gaz-

daságföldrajzi tudnivalókat jobbra egyidejűleg oktatják, csakúgy mint az általános földrajzi és a regionális földrajzi ismereteket. Mindezek tükröződnek a tankönyvek felépítésében is. Ezért eshet meg az például, hogy az 5. osztályban Európa regionális földrajza mellett pl. általános földrajzi témák is előfordulnak a tankönyvben a Nyugat-Európát bemutató fejezetet az „Időjárás” c. fejezet követte vagy a Dél-Európát bemutató részt a „Jégkorszaktól napjainkig” c. rész (2. táblázat).

A tanulók életkori adottságaihoz, szellemi fejlődéséhez igazodva fokozatosan tágul a földrajzból elsajátítandó ismeretkör. Az 1–3. évfolyamokon a legfontosabb célkitűzés az, hogy a gyerekek jól ismerjék közvetlen környezetüket és elsajátítsák a nélkülözhetetlen térképészeti tudnivalókat. A 4–6. évfolyamokon tovább szélesedik a látóhatár, s a tanulók 12 éves korukra már megismerkednek az egész Földdel, valamennyi kontinenssel. Ebben a fázisban a hazán kívül még a környező országok földrajzának alapos bemutatására fordítanak megkülönböztetett figyelmet, az 5. osztályos tankönyv egyharmada jut az észak-európai régióra. Országokként veszik Nyugat-, Dél- és Kelet-Európa földrajzát. Az előbbire tíz oldalt szentelnek, míg az utóbbi kettőre külön-külön mintegy húsz oldalt. Hazánk mindössze egy lapot kapott.

A 7–9. évfolyamokon már önálló tankönyve van a földrajznak. Az alsó középiskolákban a korábban tanultak rendszerezése, kibővítése és magasabb szinten való szintetizálása a legfőbb feladat, amelyen belül továbbra is nagy jelentőséget tulajdonítanak a szülőföldről és a közeli országokról szóló tudnivalók elmélyítésének. A 7. osztályos tankönyv szerkezetileg a leginkább az elsős magyar gimnáziumi tankönyvhöz hasonlít, abban azonban eltér, hogy a könyv első felét kitevő általános természetföldrajzi fejezeteket a kontinensek regionális föld-

rajza követi. A 8. osztályos tankönyv érdekessége, hogy abban először részletesen tárgyalják az észak-európai országok természetföldrajzát, majd a különféle gazdasági ágazatokat (földművelés, erdőgazdálkodás, halászat, bányászat, energiagazdálkodás, ipar, közlekedés, kereskedelem) úgy, hogy azok sajátosságait elsőséggént Svédországra és/vagy Észak-Európára, azután pedig a világra vonatkoztatva mutatják be. Ezért ilyen fejezet címekkel találkozhatunk a tankönyvben: Svédország ipara, Észak-Európa ipara, A világ ipara vagy Észak-Európa erdőgazdálkodása, A világ erdőgazdálkodása. A 9. évfolyamon a világ néhány vezető országa (USA, volt Szovjetunió, Japán) és jelentősebb fejlődő országa (Brazília, India, Kína, Nigéria) természet- és társadalomföldrajzában mélyülnek el a diákok. Végetetül a földrajztanulás „Az ember és környezete” c. fejezettel zárul, amely demográfiai és településföldrajzi problémákat feszeget.

A kötelező oktatás befejeződése után a felső középiskolákban már csak azok tanulnak földrajzot, akik az elméleti képzés keretében a társadalomtudományi programon belül erre szakosodnak, vagyis viszonylag kevesen. Összességében úgy tűnik, hogy az átlag svéd diák ismeretei a közvetlen környezetről alaposabbak, ellenben a távolabbi területekről, régiókról jóval felszínesebbek. Ami pedig a svéd oktatásban zajló jelenlegi reformok reális megítélését illeti, az csak néhány év múlva lesz lehetséges. Megvalósításuk, eredményességük nagy mértékben függ az ország gazdasági helyzetétől, aminek mutatói pillanatnyilag egyáltalán nem kedveznek a változásoknak. Előfordulhat, hogy a ma még sok szempontból irigylésre méltó svéd iskolarendszerben is komoly változások következnek be, és olyan restriktív intézkedéseket kell majd hozni, mint pl. az ingyenesség megszüntetése.

Elemi iskola (7-9. évek)

1. *évfolyam:* A közvetlen környezet (lakóhely, iskola, adott városrész) alapos megismerése. A földgömb és a térkép.
 2. *évfolyam:* A bennünket körülvevő világ. Kitekintés a világűrbe (Naprendszer). A Föld mozgásai. A Föld felszíne.
 3. *évfolyam:* A tágabb környezet, a nagyváros (pl. Göteborg) történelme, benépesülése, gazdasági élete, városrészei stb. Térképtani ismeretek.

Általános iskola (10-12 évek)

4. *évfolyam:* Svédország keleti, nyugati, északi és déli körzetei, nagyvárosai. Általános témakörök: bányászat, energiagazdálkodás, erdőgazdálkodás.
 5. *évfolyam:* Európa, elsődlegesen Észak-Európa földrajza. Általános témakörök: időjárás, közlekedés, csillagos ég; a jégkorszaktól napjainkig.
 6. *évfolyam:* Európán kívüli kontinensek földrajza, néhány ország (pl. Afrikából Egyiptom, Kenya, Nigéria, Zaire vagy Ázsiából India, Indonézia, Kína, Japán) részletesebben. Általános témakör: az ENSZ szervezeti felépítése.

Alsó középiskola (13-16 évek)

7. *évfolyam:* A világ felfedezése. Csillagászati, térképtani ismeretek. Általános természetföldrajz (kőzetburok, vízburok, légkör). A kontinensek földrajza.
 8. *évfolyam:* Az észak-európai országok természetföldrajza. Svédország és/vagy Észak-Európa, valamint a világ gazdasági ágazatai (földművelés, erdőgazdálkodás, halászat, bányászat, energiagazdálkodás, ipar, közlekedés, kereskedelem). Nyugat-, Kelet- és Dél-Európa természet- és társadalomföldrajza.
 9. *évfolyam:* A világ néhány vezető országának (USA, volt Szovjetunió, Japán) és fontosabb fejlődő országának (Brazília, India, Kína, Nigéria) természet- és társadalomföldrajza. Az ember és környezete.